

Darai Péter: Az egyszerűsített felszámolásról

A felszámolás célja a fizetéseképtelen adós jogutód nélküli megszüntetése során - amennyiben az adós vagyona erre fedezetet nyújt - a hitelezők törvényben meghatározott módon történő kielégítése. A mai romló gazdasági viszonyok között rohamosan növekszik a bedőlt társaságok száma, azonban az általános tapasztalat szerint a felszámolók a cégek túlnyomó részében sem vagyont, sem iratot - ha cinikus lennék, sem képviselőt - nem találnak. Ezen vállalkozások megszüntetése az általános szabályok szerint felesleges adminisztratív terhet jelent mindenki számára, ennek kiküszöbölésére nyújt lehetőséget az egyszerűsített felszámolás. Jelen cikkben a hatályos szabályozás ismertetésére teszek vázlatos kísérletet.

I. Az egyszerűsített felszámolás lefolytatásának esetei

Az egyszerűsített felszámolás lefolytatására az alábbi két esetben kerülhet sor.

1. Az adós vagyona a várható felszámolási költségek fedezetére sem elegendő

A csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény (a továbbiakban: Cstv.) 31. § (1) bekezdése alapján a felszámolás alatt álló gazdálkodó szervezet vezetője többek között az alábbiakra köteles:

1. A felszámolás kezdő időpontját megelőző nappal záróleltárt, valamint éves beszámolót (egyszerűsített éves beszámolót, együtt: tevékenységet lezáró mérleg), továbbá az eredmény felosztása után zárómérleget és adóbevallást kell készíteni, azokat a felszámolás kezdő időpontját követő 30 napon belül a felszámolónak és az adóhatóságnak átadni. Ezzel egyidejűleg nyilatkozni kell arról, hogy a tevékenységet lezáró mérleg, illetve az eredmény felosztása után készített zárómérleg az adós vagyoni helyzetéről valós és megbízható képet ad, valamint tájékoztatást kell adni arról is, hogy a mérleg elfogadása óta az adós vagyoni helyzetében milyen lényeges változások történtek.
2. A nem selejtezhető iratokról iratjegyzéket kell készíteni, és azokat, az irattári anyagot, valamint a vagyont leltár szerint át kell adni a felszámolónak. A volt képviselőnek a folyamatban lévő ügyekről, eljárásokról tájékoztatást kell adni, továbbá nyilatkozni kell arról, hogy a felszámoló felé valamennyi vagyontárgyra, iratra vonatkozóan teljesítette az átadási kötelezettségét (ún. teljességi nyilatkozat).

Bár ez a rendelkezés elsősorban az iratátadási kötelezettséggel foglalkozik, mégis szükségesnek tartom itt említeni. Ennek okát egyrészt abban látom, hogy az egyszerűsített felszámolás kezdeményezésének ez az esete szükségszerűen feltételezi az iratanyag meglétét, aminek a felszámoló részére történő átadására is sor kerül. A felszámoló ugyanis csak a rendelkezésére bocsátott dokumentumok alapján tudja felmérni az adós vagyont, és eldönteni, hogy abból mely hitelezői igények kielégítésére lesz mód. Másrészt a törvény már külön nevesíti a vagyon átadásának kötelezettségét. A 2009. szeptember 1. napját megelőzően hatályban lévő Cstv. hivatkozott szakasza erre nem tartalmazott konkrét utalást, így annak kikényszerítésére a felszámolónak nem volt törvényes lehetősége. A jelenlegi bírói gyakorlat szerint a társaság vezetője a cég vagyonával is köteles elszámolni a felszámoló felé. **BDT 2009.2160**

Fentiek szerint tehát egyszerűsített felszámolás kezdeményezhető akkor, ha az adós vagyona a felszámolási költségek kielégítésére sem nyújt fedezetet. Mi minősül felszámolási költségnek?

- az adóst terhelő munkabér és egyéb bérjellegű juttatások (végkielégítés; a kollektív szerződésben, illetve a munkaszerződésben meghatározott juttatások; ha a felszámolás kezdő időpontját megelőzően esedékessé vált munkabért és egyéb bérjellegű juttatásokat a felszámolás kezdő időpontja után fizették ki, akkor az ezeket terhelő adó- és járulékok is);

- a felszámolás kezdő időpontja után az adós gazdasági tevékenységének ésszerű befejezésével és vagyonának megőrzésével kapcsolatos költségek, ideértve a környezeti károsodások és terhek rendezésének költségeit, továbbá polgári jogi jogviszonnyal összefüggésben felmerült kiadásokat; valamint az adós azokat a hiteltartozásait, adó- és járulékfizetési, kártérítési kötelezettségeit, amelyek a felszámolási eljárás kezdő időpontja utáni gazdasági tevékenységből keletkeztek (kivéve a nyereségből fizetendő adókat);
- a vagyon értékesítésével (követelések érvényesítésével) kapcsolatos igazolt költségek;
- az adóst terhelő, a Munkaerőpiaci Alap bérgarancia alaprészből kapott támogatás¹;
- a felszámolással kapcsolatosan bírósági eljárás során felmerült költségek;
- az irattanyaggal kapcsolatos költségek (iratok elrendezése, őrzése);
- a felszámoló (kiadásokat is tartalmazó) díja.

A felszámolási költségek tehát több elemet foglalnak magukban, abból az eljárás lefolytatásának költsége és a felszámoló díja csak egy részt tesz ki. Mindezek ismeretében nem meglepő, hogy sok esetben nincsen fedezet ezek teljes rendezésére.

2. A nyilvántartások, illetőleg a könyvvezetés hiányai miatt a felszámolási eljárás az általános szabályok szerint technikailag lebonyolíthatatlan

A számvitel szabályai szerint a gazdálkodó a tevékenysége során előforduló, a vagyoni, pénzügyi, jövedelmi helyzetére kiható eseményekről folyamatosan nyilvántartást vezet és azt a naptári év végével lezárja (könyvvezetési kötelezettség). Minden olyan eseményről nyilvántartást kell vezetni, amely a gazdasági tevékenység során fordul elő és kihat a vállalkozás vagyoni, pénzügyi vagy jövedelmi helyzetére.

Ennek megfelelően ki kell alakítani és írásba kell foglalni a gazdálkodó adottságainak, körülményeinek leginkább megfelelő - a számviteli rendelkezések végrehajtásának módszereit, eszközeit meghatározó - számviteli politikát. A számviteli politikában írásban rögzíteni kell azokat a szabályokat, előírásokat, módszereket, amelyekkel a gazdálkodó meghatározza, hogy mit tekint a számviteli elszámolás, az értékelés szempontjából lényegesnek, jelentősnek. Ezen túl a számviteli politika meghatározza azt is, hogy a gazdálkodó a törvényben biztosított választási, minősítési lehetőségek közül melyeket, milyen feltételek fennállása esetén alkalmaz, az alkalmazott gyakorlatot milyen okok miatt változtatja meg. Ennek keretében el kell készíteni az eszköz-forrás pénzkezelési szabályzatát, a leltárkészítési és leltározási szabályzatot, a selejtezési szabályzatot, a pénzkezelési szabályzatot, valamint a bizonylati- és számlarendet.²

A gazdálkodó a működéséről, vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetéről az üzleti év könyveinek zárását követően könyvvezetéssel alátámasztott beszámolót köteles készíteni. Az üzleti évről készített beszámolót, az üzleti jelentést, valamint az azokat alátámasztó leltárt, értékelést, főkönyvi kivonatot, továbbá a naplófőkönyvet, vagy más nyilvántartást, az ezeket alátámasztó leltárt és az analitikus illetve kiegészítő nyilvántartást olvasható formában, legalább 10 évig kell megőrizni. Ezen kötelezettség célja - amellet, hogy a vállalkozás a saját üzleti tevékenységéről átlátható és valós képet kapjon -, hogy a kívülállók (jelen esetben a felszámoló) minél több információhoz juthassanak az adott gazdálkodó működéséről, vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetéről.

¹ Az elmaradt bérek a Bérgarancia Alapból kerülnek rendezésre. Az Alap olyan gazdálkodó szervezet bértartozását vagy annak egy részét előlegezheti meg, amely a tevékenységét a felszámolás kezdő időpontját megelőzően legalább 12 hónappal megkezdte.

² A számviteli politika és az ennek keretében elkészített szabályzatokkal természetesen még nem teljes az adózói nyilvántartások köre, bár kétségtelenül azok egyik legfontosabb része. A szabályzatok és nyilvántartások közé tartozik a társaság szervezeti és működési szabályzata (SZMSZ), az iratkezelési szabályzat, a kiküldetési szabályzat, a gépjármű-útnyilvántartás stb.

Amennyiben ezek a dokumentumok nem állnak rendelkezésre, értelemszerűen nem lehet megállapítani a vagyon mértékét sem, így - kellő információ hiányában - nagy esély van a felszámolási eljárás ellehetetlenülésére.

II. Ha a képviselő mulaszt...

Az eljárás korábbiakban tárgyalt két feltétele nem egymást kizáró, de nem is együttes: bármelyikük fennállása esetén az egyszerűsített felszámolás elrendelhető. Nincs azonban olyan törvényi rendelkezés, amely az adós volt képviselőjét a Cstv. 31. §-ában foglalt kötelezettségeinek teljesítése alól mentesíti akkor, ha a társaságnak vagyona nincs, vagy az csak minimális. Az ugyanis, hogy az adós vagyona a felszámolási költségek rendezésére sem elegendő, csak iratanyag birtokában dönthető el (BH 2003.313).

Amennyiben a gazdálkodó szervezet volt képviselője nem teljesíti a Cstv. szerinti kötelezettségeit, a felszámoló az alábbi lehetőségekkel próbálhatja azokat kikényszeríteni:

1. A megyei bíróság (a továbbiakban: bíróság) az adott gazdálkodó szervezettől a felszámolás kezdő időpontját megelőző évben felvett bevételének 50 %-áig (vagy ha az konkrétan nem összezszerűsíthető, max. 2 millió forintig) terjedő pénzbírsággal sújthatja a gazdálkodó szervezet vezetőjét, ha a kötelezettségeinek teljesítését elmulasztja, azokat késedelmesen teljesíti, a felszámolóval valótlan adatot közöl, vagy egyébként az együttműködési kötelezettségét nem teljesíti. A bírság akkor is kiszabható, ha a vezető már nem áll az adóssal munkaviszonyban (tagsági jogviszonyban, munkavégzési kötelezettséggel járó egyéb jogviszonyban), vagy vezető tisztségviselői minősége már megszűnt.
2. Ha a volt tisztségviselőt a felszámoló az általa ismert címen (illetve a társaság székhelyén) elérni nem tudja, lehetősége van arra, hogy a felszámolással kapcsolatos dokumentumokat az érintett részére végrehajtói kézbesítés útján juttassa el. Ennek a hátránya, hogy a végrehajtói kézbesítő - a felszámolóhoz hasonlóan és az általa átadott információk alapján - szintén csak a cégnyilvántartásban bejegyzett címen tudja a hivatalos iratok kézbesítését megkísérelni. A felszámoló a központi személyi adat- és lakcímnnyilvántartáshoz - csak külön térítés ellenében fér hozzá, amit a saját felszámolói díjából kell fizetnie.
3. Az iratátadási kötelezettség elmaradása miatt számvitel rendjének megsértése, a vagyonnal való elszámolás elmulasztása miatt csődbűncselekmény gyanújával a felszámoló feljelentéssel élhet. Ha a volt képviselő nem tesz eleget kötelezettségeinek, és a mulasztása, valamint a felszámolási eljárás eredményének megghiúsítása között okozati összefüggés áll fenn, csődbűncselekményt követ el. A felszámolás eredményének megghiúsítása akkor következik be, ha az adós kötelezettségeinek elmulasztása folytán a bíróság nem jut a felszámoláshoz szükséges iratok birtokába, nem állnak rendelkezésére azok a beszámolók, bevallások, vagyonmérlegek, leltárok stb., amelyek alapján a gazdálkodó szervezet vagyonát fel lehet mérni.

III. Eljárás az egyszerűsített felszámolás alatt

Fenti lehetőségek alkalmazása korántsem jelent garanciát az eljárás eredményes lefolytatására. Ezért ha a felszámoló megállapítja az egyszerűsített felszámolás fennállásának valamelyik kritériumát, akkor tájékoztatja a regisztrált hitelezőket (hitelezői választmányt) arról, hogy az egyszerűsített felszámolás lehetőségével kíván élni; másrészt felhívja őket arra, hogy ha tudomásuk van az adós bárhol fellelhető vagyonáról, illetve segítséget tudnak nyújtani az eljárás általános szabályok szerinti lebonyolításához, azt 30 napon belül jelezzék. A felszámoló a nyilvántartások, illetve a könyvvezetés hiányosságai esetén az adós gazdálkodó vezetőjét felhívja arra, hogy amennyiben ezeket nem pótolja, egyszerűsített felszámolást kezdeményez.

A felhívás eredménytelensége esetén a felszámoló írásbeli jelentést készít, és kérelmet, illetve javaslatot nyújt be a bíróságnak az adós vagyonának és be nem hajtott követeléseinek a hitelezők közötti felosztására. A kérelem tartalma a hitelezői igények összesítése, a felszámoló költségkimutatása, valamint a behajthatatlan követelések, a pénz- és vagyonmaradvány felosztására vonatkozó javaslat.

A kérelem beérkezését követő 8 munkanapon belül a bíróság a felszámolói jelentést a vagyonfelosztási javaslattal együtt elküldi a hitelezőknek, továbbá az állami és az önkormányzati adóhatásnak (ha az adós a felszámolás alatt tevékenységet nem folytatott, sem bevételei, sem kiadásai nem voltak, akkor az említett iratokat csak a két utóbbinak kell megküldeni). Az észrevételeket, illetve a felosztási javaslatra vonatkozó kifogást írásban, 15 munkanapos jogvesztő határidőn belül lehet a bírósághoz benyújtani.

A bíróság a jelentés, az észrevételek és a kifogások alapján végzéssel rendeli el az adós vagyonának, illetve be nem hajtott követeléseinek a hitelezők közötti felosztását - figyelemmel a felszámolási eljárásban kötelező kielégítési sorrendre -, valamint az adós megszüntetését. Ha a felszámoló intézkedésére észrevétel vagy kifogás érkezett, a bíróság annak tárgyában 8 munkanapon belül hoz döntést. Amennyiben észrevételt vagy kifogást nem nyújtottak be, a végzést a felszámoló által benyújtott jelentés és vagyonfelosztási javaslat beérkezésétől számított 90 napon belül kell meghozni. Ellenőrizni kell, hogy a felszámoló a felhívási és értesítési kötelezettségének a hitelezők felé eleget tett-e; ha bíróság a döntését e nélkül hozza meg, az lényeges eljárási szabálysértésnek minősül (BH 2004.477). Ezt követően a bíróság intézkedik a jogerős végzés Céglételezésben való közzétételéről, és döntését megküldi a Cstv. 29. §-ában foglalt szerveknek is.³

IV. Az egyszerűsített felszámolás költségei

Ha a cég iratanyaga olyan mértékben hiányos, rendezetlen, hogy a felszámolási eljárás lefolytatása gyakorlatilag ellehetetlenül, akkor a cégvezetőknek (többségi cégtulajdonosoknak) is megteremtődik az anyagi felelőssége az eljárással kapcsolatos költségek rendezéséért. A bíróság a vagyont felosztó és társaságot megszüntető végzésében az adós gazdálkodó szervezet vezetőjét az eljárás költségeinek viselésére kötelezi

- ha az egyszerűsített felszámolásra a könyvvezetés, illetve a nyilvántartások hiányosságai miatt került sor;
- ha a vezető tisztségviselő a cég felszámolását megelőző 3 év bármelyikében nem tett eleget az éves beszámoló, az egyszerűsített éves beszámoló, az összevont (konszolidált) éves beszámoló letétbe helyezési és közzétételi kötelezettségének.⁴

Külön garancia, hogy az eljárási költség megfizetéséért az adós gazdálkodó szervezet többségi befolyást biztosító részesedéssel rendelkező tagját (egyszemélyes társaság és egyéni cég esetén a tagot, külföldi székhelyű vállalkozás magyarországi fióktelepe esetén a külföldi székhelyű vállalkozást) kezési helytállási kötelezettség terheli.

Egyszerűsített felszámolási eljárásban a felszámoló díja 300 000 forint, továbbá a felszámolás során eladott vagyontárgyak bevétele és a befolyt - a felszámolás kezdő időpontja előtt keletkezett - követelések pénzbevétele együttes összegének 1 %-a. A felszámolói díj az áfa összegét nem tartalmazza. Az adós vagyona sokszor ezen összeg fedezetére sem elegendő, ezért ilyen esetekben a Fővárosi Bíróság Gazdasági Hivatala (a továbbiakban Hivatal) a felszámoló díját 150.000 forintra egészíti ki. Ez az ún. garantált felszámolói díj. A

³ Az értesítendő szervek az alábbiak: 1. az illetékes adó- és vámhatóság, valamint az egészségbiztosítási szerv és a nyugdíjbiztosítási igazgatási szerv 2. az állami foglalkoztatási szerv 3. a környezetvédelmi hatóság és a munkavédelmi hatóság 4. a bíróság Gazdasági Hivatala 5. az adós székhelye szerint illetékes levéltár 6. az adós számláit vezető valamennyi pénzforgalmi szolgáltató 7. az ingatlanügyi hatóság.

⁴ A cégnek a számviteli törvény szerinti beszámolót elektronikus úton, a kormányzati portál útján kell a céginformációs szolgálat részére megküldeni. A beszámolónak a céginformációs szolgálat részére történő elektronikus megküldésével a cég letétbe helyezési és közzétételi kötelezettségének is eleget tesz.

kiegészítéshez szükséges összeget nem lehet a díjkiegészítési számláról teljesíteni.⁵ Ezért a Hivatal minden negyedév utolsó munkanapján összesíti, hogy tárgyi negyedévben az egyszerűsített felszámolások kapcsán mennyi az a pénzösszeg, amely szükséges ahhoz, hogy a felszámolói díjakat - ideértve az áfa fizetéséhez szükséges, a kiegészítéssel arányos összeget is - rendezhesse. Ezt követően a Hivatal megküldi a kimutatást az államháztartásért felelős miniszter részére, aki a központi költségvetés terhére a szükséges összeget rendelkezésre bocsátja (ún. díjfedezeti számla). Az adós vagyonaiból nem fedezett egyszerűsített felszámolás költségeinek kifizetése tehát ciklikusan történik.

V. Ellenőrzési határidők

Az adózás rendjéről szóló többször módosított 2003. évi XCII. törvény (a továbbiakban Art.) 92. § (4) bekezdése szerint felszámolás esetén az adóhatóság a tevékenységet záró adóbevallás ellenőrzését és az ezt megelőző időszakra vonatkozó ellenőrzést a felszámolás közzétételétől számított egy éven belül (egyszerűsített felszámolás esetén 120 napon belül), a felszámoló által készített záró bevallást pedig a bevallás kézhezvételétől számított 60 napon belül (egyszerűsített felszámolás esetén 45 napon belül) köteles befejezni. Álláspontom szerint ezen eljárási határidőkre vonatkozó - a cikk megírásának időpontjában még hatályos - szabályozás több sebből is vérzik. Tekintettel arra, hogy a felszámolónak a volt képviselő felkutatására, az iratok beszerzésére, a társaság vagyonának felmérésére stb. tett intézkedései elhúzódhatnak, korántsem garantált, hogy az adóhatóság olyan határidőn belül szerez tudomást az egyszerűsített felszámolásról, amelyen belül az adós vizsgálatára - figyelemmel az egy éves jogvesztő határidőre is - módja van. Úgyszintén nincs összhangban az Art. hivatkozott szakasza a Cstv. szerinti hitelezői követelések bejelentésének határidejével sem. A hitelezők számára a felszámolás kezdő időpontjától számítva 40 nap áll rendelkezésre, hogy követeléseiket a felszámoló részére regisztráció céljából bejelentésük. A fenti határidőn túl (de még a felszámolás kezdő időpontjától számított 180 napon belül) bejelentett követelések teljesítésére csak a lajstromba vett igények kielégítése után van mód. A 180 napos határidő azonban jogvesztő, az ezen időpontot követően jelzett követeléseket az eljárás során már figyelmen kívül kell hagyni. A gyakorlatban többször előfordul, hogy a 180 napos határidő leteltekor az adóhatósági ellenőrzés még folyamatban van (vagy még el sem kezdődött!), így a revízió a vizsgálat eredményeként csupán „virtuális adókülönbözetet” realizál.

A 2011. január 1. napján hatályba lépő a Nemzeti Adó- és Vámhivatalról szóló 2010. évi CXXII. törvény⁶ 131. § (2) bekezdése alapján a fent hivatkozott törvényhely jelentősen módosul. Ezt követően felszámolás esetén az adóhatóság a tevékenységet záró adóbevallás ellenőrzését és az ezt megelőző időszakra vonatkozó ellenőrzést a felszámolás közzétételétől számított egy éven belül (egyszerűsített felszámolás esetén a felszámoló által készített záróbevallás kézhezvételét követő 45 napon, de legfeljebb a felszámolás közzétételétől számított egy éven belül), a felszámoló által készített záró bevallás ellenőrzését pedig a bevallás kézhezvételétől számított 60 napon belül (egyszerűsített felszámolás esetén 45 napon belül) köteles befejezni. Az új szabályozás eredményeként remélhetőleg az adóhatóság az egyszerűsített felszámolások körében eredményesebb tevékenységzáró (záró) vizsgálatokat tud majd lefolytatni.

In: Adóvilág 2011. (15. évf.). 5. sz. 2-6. p.

⁵ Ha az áfa összegét nem tartalmazó felszámolási díj az értékesített vagyon bevétele és a befolyt követelések pénzbevétele együttes összegének 4 %-át meghaladja, akkor az ezt meghaladó részt a felszámolónak be kell fizetnie a Hivatal által vezetett ún. díjkiegészítési számlára. A Hivatal a nem rendezett felszámolói díjakat a fent nevezett számlán rendelkezésre álló összegből finanszírozza.

⁶ A törvényt az Országgyűlés a 2010. november 16-i ülésnapján fogadta el.